

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 4. V Ljubljani, 15. februarja 1874.

Tečaj XIV.

G o v o r

gosp. dr. Razlag-a v IX. seji za zboljšanje šolstva na Kranjskem. *)

Pripoznано je načelo v vseh deželah in državah, da je za izobraženje prebivalstva treba razširjati šole in posebno ljudske šole v najnižji vrsti ljudi, da tako postane uk in poduk obče dobro vsakega občana in vsakega državljana. Ako sosedova hiša gori, je tudi naša hiša v nevarnosti; ravno tako imajo vsi ljudje korist, ako sosedovi otroci ne ostanejo nevedni, surovi, hudobni, ampak ako jim koristen poduk v šolah žlahni srce in razbistri um. Nauki glasovitega učitelja Pestalozzi-ja, ki se je rodil l. 1746., so za vse narode veljavni, ker je sestavil načela in vodila za njih izpeljavo izdal za poduk mladine, da se posebno med revnimi, siromaškimi stanovi nauki širijo in da se tako zboljša stanje vseh revnih ljudi.

V vseh deželah vidimo živo gibanje za zboljšanje šolstva in mi ne bi smeli zaostajati, ker povsod občine, dežele in celo država pospešuje razvoj umnega šolstva in velike zneske žrtvuje za šole. Toraj je splošno načelo, da denar naložen za šole ni izgubljen, ni slabo naložen, ampak da bode našim potomcem dobre obresti donašal. Tudi pri nas še je treba marsikatero reč popraviti, ker deloma nij šol in deloma so premale in ne bi se mogla izvrševati postava, katero smo lansko leto sklenili, ako ostane vse, kakor je, ako ne bi se pomagalo tistim občinam, katere so same premajhne, katere ne morejo za vsako stvar, za vsako potrebo šolstva skrbeti. Žalostno je na pravnih listinah mesto lastnoročnih podpisov videti po 5, 6 ali še več križev in kdor se samo dobro brati in pisati v malih šolah nauči, ta se bode tudi s pridom na dalje učil iz

*) cf. „Uč. Tov.“ I. 3, str. 47.

gospodarskih knjig in časnikov in sploh iz družih sredstev, kar je za življenje potrebno. Pri nas imamo sicer dobro napravo, družbo sv. Mohora, ki nadaljuje dejansko šolski poduk. Knjige se letos tiskajo v 25.000 iztisih in veliko let se že izdaja po 5, 6 ali 7 knjižic, toraj je pričakovati, da bode sčasoma vsaka hiša na Slovenskem imela enega družnika in da bode morebiti število teh družabnikov narastlo na 50.000 in še več. To je nadaljevanje narodne šole in potreba bode, da se ljudje kakor otroci naučijo poprej brati in pisati, ker le po tem bodo dobre knjige s pridom prebirali.

V malih deželah ni mogoče, kakor je skušnja zadnja leta pokazala, da bi se zadosten denarni pomoček dobil za umni razvoj šolstva; toraj tudi država tu in tam dovoljuje podpore, in pričakovati je tudi za našo deželo, da se okoli 20.000 gl. iz državnega zaklada dovoli za razvoj šolstva. Toraj bi sklep našega deželnega zbora, ako bi se odločil za pregled vsega našega šolstva, znatno podpiral zahtev za državno podporo, za skupno pomoč in priboljšek iz državnega zaklada. Morebiti bi se tudi s časoma dobil kateri delež državne loterije, katera se skoro vsako leto razpisuje, in deleži dobitka na dobrodelne namene porabijo.

Kar učitelje zadeva, je prvič potrebno, da dobre učitelje dobimo in drugič, da dobre učitelje deželi ohranimo. Da se dobri učitelji dobijo, za to ima skrbeti šola pripravljavnica za učitelje, in da se dobri učitelji ohranijo, je treba skrbeti za to, da jim je mogoče živeti in shajati, kakor je za izobraženega človeka potrebno. Danes vidimo, da so se vsem državnim uradnikom jako znatno plače povišale, dobili smo predloge finančnega odseka, v katerih je nasvetovana viša plača tudi našim deželnim uradnikom. Vse to odobrujem, ker se sme pričakovati, da bodo s povečano plačo primerno se trudili, tudi dela dobro in hitro opravljati, katera jim naložuje poklic. To me napotuje na to, da treba skrbeti za primerno plačo učiteljev.

Zdaj vidimo žalostno prikazen, da nam dosti učiteljev iz naše dežele domačijo zapušča in v sosednje dežele podučevat gre, ker imajo tam po 500, 600, 700, 800 gl. in podučiteljske plače so tam z 400 gl. razpisane, in vendar še v teh deželah nimajo zadostnega števila učiteljev. Toraj je vedno nevarnost pred nami, da bodo še drugi učitelji zapuščali domovino in se v drugih deželah nastanili, kjer imajo pomnoženo plačo za svoje delovanje. Samo na domoljubje se ne moremo sklicavati pri takih opravilih, ker ima učitelj razun tega, da si tudi mora sredstva pripravljati za svoj poklic, večkrat tudi mnogoštevilno rodbino in z malimi zneski shajati ne more.

Pripomoček razun državne loterije in državne podpore bi bile potem dobrovoljne ustanove za učitelje; potem bi morebiti vzajemna zavarovanja se osnovala za pomoč nemočnih učiteljev in njih družine. Tudi

v časnikih se nahajajo dobri sveti., kako bi mogoče bilo šolo podpirati in učiteljem zavarovati stanje. Moj namen je torej slavni zbornici predlog staviti za to, da se pred oči postavi celi deželi obraz ali pregled, podoba našega šolstva in razloži potem žalostno stanje tega in nasvetujejo sredstva, da se odpomaga primanjkovanju in šolstvo spravi na tisto vrsto, na kateri pri drugih narodih stoji. Toraj priporočujem svoj predlog.

Nazorni nauk.

(Dalje.)

Lepe in okusne slike zbujaajo pri otrocih čuvstvo za lepoto in snago, za kar se mora že za časa skrbeti. Barvane so boljše od samo črnih, žive barve pred vsem oko vabijo. Na vsakem listu naj bo le ena slika; da otroci vso svojo pozornost obračajo le na njo; ako jih je pa več na enem listu, zakrijejo se pri razgovarjanji vse druge. Vzlasti s prvega ne smemo otrokom na enkrat mnogo novega kazati, boljše manj pa to mično in odbrano. Kedar otroci vidijo več slik ob enem, gledajo le tisto, katera jim bolj dopada, pa hité od slike do slike, a ne pogledajo na ene, da bi jo prav spoznali. Sicer nij potrebno, da bi se kazalne reči strogo zistematično vredile, a red mora tudi tukaj biti; ta red se ne razteza toliko na čas ali na obseg. Od bližnjega do daljnega, to vodilo naj bode učitelju.

Priporoča se tukaj vztrajnost. Ako se kazalne reči prenaaglo versté, razvadijo se otroci, ter se navadijo nekako poveršnosti in nestalnosti, katera jih potem v življenji spremlja. Naš čas je resnoben, in resnobno naj se predlagajo vse stroke podučevanja.

Nazorni nauk, ki pripravlja otroke za druge nauke, ozira se naj več na reči, katere otroka zanimivajo, ter ne gleda strogo na to, kar več ali manj koristi. Večkrat malenkost otroka zanimiva, in sme biti predmet ogledovanja in razgovora. Vendar tukaj nikar ne pozabimo, da moramo zbujaati ter razvijati čuvstvo za lepoto in snago, ker nježnost in milina, resnica in pravica poganja svoje korenine le v lepoti. S prvega se kažejo proste, pravilne podobe, ki pa imajo ostro izdelane znake in znamenja, in le po času se prestopa na sestavljene reči. Najpred se razpravlja glavna reč, potem pa prestopamo na posamezne bistvene dele.

Tudi svetloba veliko vpliva, da je pójem jasen. Svetlejši, ko je dan, bolje si otrok podobe v spomin vtisne. Pomnimo pa posebno to, kar smo v otročjih letih živo občutili. Spominjam se, da mi pojem klopi v spomin vtisnil tako-le: „Moj manjši bratec drgne nekega dne z mokro cunjo po klopi, rekoč da klop pomiva. Mati mu pravijo: „Ne moči mi klopi!“ Pa ne mara nič, marveč leta s cunjo v roki od konca do